

Erkek Ekonomi

Koray Çalışkan

koray.caliskan@boun.edu.tr

Yedi ay önce kızım doğduğundan beri her şey çok değişti. Biraz önce uyuttum. Bu satırları yazarken parmaklarım çok huzursuz. Uyanırsa ne yaparım? Uyumadan önce yemek yedi. Yemeği hazırlarken ve yedirirken ortalık dağıldı. Hemen toplamalıyım, yoksa herşey kontrolden çıkar. Kalkmadan önce de öğle yemeğinin hazırlanması gerek. Onu hazırlarken de ortalık batacak. Alışveriş de var. Sonra dışarı çıkarmalı, sonra tekrar doyurulmalı, sonra tekrar uyutulmalı, sonra tekrar...

Eşim ve ben isteyken ne olacak? İş bırakmak mümkün değil, mama lazım, hem bize hem Elife. Ondan bir bakıcı tutmalı. Bakıcı ne yapacak? Ev işlerini yapacak ve bebeğimize bakacak. En azından hafta beş gün çalışacak, hem de arı gibi. Büyük temizlik yapmaz, zamanı yok. Onu da başka biri yapacak. Yapacak ki bize Elifle oynamak ve uyumak için zaman kalsın.

Yani ev çekip çevrilecek. Çok zahmetli ve emek yoğun bir iş. O kadar zahmetli ki bebek bakımı ve evimizin işi için ödediğimiz maaş aşağı yukarı benim yardımcı doçent maaşım.

Bu maaş ödendiği zaman, para el değiştirdiği zaman, iktisadi olarak görünür bir aktivite oluşuyor. Üretimin kendisi ekonomi denilen şeyin parçası oluyor. Ama ya ev işi ne oluyor?

Hani erkekler derler ya, "yok, hanım çalışmıyor, evde". Öyle mi gerçekten? Çalışmıyor dediği hanım biraz önce anlattığım bütün işleri yapıyor. Ama işi daha zor, çünkü çalıştığı halde, çalıştığı düşünülüyor. Onu bırakın, maaş alamıyor, sigortasız yaşıyor, paranın dolaşımına dahil olmuyor. Emek harcıyor, ama emeğin karşılığı olan paraya dokunamıyor.

Daha da vahimi kadının görünmez emeği, piyasanın görünmez eli çalışsın diye işçi yetiştiriyor, tüketici yetiştiriyor, ücretlilerin üstünü başını temizliyor, işçiyi doyurup yeniliyor, hasta olunca bakıyor, yani ekonomi denilen şeyi sürekli tamir ediyor, yaratıyor.

Ekonomi de erkek gibi, kadın emeğini tanımıyor. Gayri Safi Milli Hasıla hesaplanırken, yani ekonomi görünür kılınırken "yok, hanım çalışmıyor, evde" diyor. Oysa kadınların evden ürettiği değer, yılda tek başına 10 milyar dolardan fazla. Ama parasallaştırılmadığı için, görünmediği için, ve kadınlar örgütlenmediği için değerlendirilmiyor.

Beş yıl önceydi. Söke'nin bir köyünde yaşıyorum, araştırma için. Kadınları gözlemliyordum. Hiç boş durmuyorlar. Erkekler kahveden en azından biraz dinleniyorlar, kadınların elinden iş düşmüyor. Bir hesap yapmıştım en az bir çocuğu olan kadınlar arasında bir örnekleme dayanarak. Bir kadın yılda ortalama 370 gün çalışıyordu.

Bu durum kapitalizm ve ekonomiyi anlarken kullandığımız ana kategorilerde görünmüyor. Kadının durumunu ana meselelere tali olarak eklenen bir türev mesele olarak görüyoruz. Oysa anlamaya çalıştığımız her kurum kadın emeğinin üzerinde dönüyor. Binaya bakıyoruz, temeli görmüyor, "aslan çatı!" diyoruz, "senin sayende bina ayakta."

Feminist politik iktisatçılara göre alternatif var. Hem çatıyı hem temeli daha iyi anlatacak kuramlar var. Piyasanın görünmez elini Marx fabrikayı anlatarak görünür kılmıştı. Şimdi sıra evi daha iyi anlatmakta. Zira fabrika olmadan piyasa, ev olmadan fabrika olmuyor. Şimdi sıra evi de örgütlemekte. Zira örgütsüz evden, örgütlü fabrika çıkmaz.